

NA-MA POTI

A gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

NA-MA POTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Készült a Szlovén Köztársaság és az Európai Unió (Európai Szociális Alap) közös anyagi támogatásával.

A KRITIKAI GONDOLKODÁS MEGHATÁROZÁSA

A kritikai gondolkodás olyan intellektuálisan fegyelmezett komplex folyamat, amely a magasabb szintű gondolkodási műveletek egész sorára épül, mint az összehasonlítás, besorolás, következtetés, mérlegelés, előrejelzés, érvelés, forráskutatás és -értékelés stb.

GONDOLKODÁSI MŰVELETEK ÉS A KRITIKAI GONDOLKODÁS KÉPESSÉGE

1. összehasonlítás
2. besorolás
3. problémafelismerés és problémameghatározás
4. kérdésfeltevés
5. szisztematikus megfigyelés és következtetés
6. a tény megkülönböztetése a véleménytől és értelmezéstől
7. a cél megfogalmazása, valamint a folyamat, a produktum és a célhoz vezető út megtervezése
8. forráskeresés és -értékelés
9. deduktív következtetés
10. induktív következtetés
11. érvek megfogalmazása, elemzése és értékelése
12. értékelés és döntéshozatal

A rövidítések magyarázata:

KG – kritikai gondolkodás

NA-MA POTI – Naravoslovje, Matematika, Pismenost, Opolnomočenje, Tehnologija, Interaktivnost
(Természettudomány, Matematika, Írásbeliség, Kompetencia, Technológia, Interaktivitás)

Gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége	A tanuló úgy bizonyítja, hogy:
KG1: ÖSSZEHASONLÍTÁS	<ul style="list-style-type: none"> releváns kritériumokat fogalmaz meg az összehasonlításhoz, és alkalmazza azokat.
KG2: BESOROLÁS	<ul style="list-style-type: none"> releváns kritériumokat fogalmaz meg a besoroláshoz, egy vagy két választott kritérium alapján besorolást végez.
KG3: PROBLÉMAFELISMERÉS ÉS PROBLÉMA MEGHATÁROZÁS	<ul style="list-style-type: none"> észleli, illetve felismeri a problémát, világosan és pontosan meghatározza a problémát, megkülönbözteti a következményeket a probléma valós okaitól, különböző kritériumok szerint értékeli a problémát.
KG4: KÉRDÉSFELTEVÉS	<ul style="list-style-type: none"> különböző (magasabb taxonómiai szintű) kérdéseket tesz fel, a tanulás különböző fázisaiban tesz fel kérdéseket, különböző szituációkban tesz fel kérdéseket (a probléma tisztázása, a kutatási kérdés meghatározása, a változók és a köztük fennálló viszony meghatározása érdekében), önreflexív kérdéseket tesz fel.
KG5: SZISZTEMATIKUS MEGFIGYELÉS ÉS KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> tervezett és analitikus megfigyelést végez, releváns adatokat szerez be, keresi a tények közti nyilvánvaló és mélyebb kapcsolatokat (tényelemzés), a megfigyelték alapján előrejelzi, kikövetkezteti és értelmezi az eseményeket, folyamatokat és jelenségeket.
KG6: A TÉNY MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE A VÉLEMÉNYTŐL ÉS ÉRTELMEZÉSTŐL	<ul style="list-style-type: none"> megkülönbözteti a következő fogalmakat: tény (ami ténylegesen megtörtént, amit megfigyeltünk, kimértünk), következtetés (tényből okoskodással levont állítás), értelmezés (tények lehetséges magyarázatai), vélemény (tulajdonságoknak, állapotoknak saját tudáson alapuló megítélése), az események, folyamatok és jelenségek magyarázatakor figyelembe veszi és elfoglal különböző nézőpontokat, tisztában van a különböző tényezők hatásával, valamint a vélemények és értelmezések (tudás, motiváció, érzelmek, tapasztalatok...) korlátaival, és értelmezi azokat.
KG7: A CÉL MEGFOGALMAZÁSA, VALAMINT A FOLYAMAT, A PRODUKTUM ÉS A CÉLHOZ Vezető ÚT MEGTERVEZÉSE	<ul style="list-style-type: none"> ügyesen megfogalmaz célokat úgy, hogy azok specifikusak, mérhetőek, megvalósíthatók, reálisak, az idő szempontjából kezelhetőek, megtervezi a célok megvalósításához szükséges lépéseket, stratégiákat, időkeretet és forrásokat, elemzi a célhoz vezető úton felmerülő akadályokat, stratégiákat dolgoz ki a leküzdésükre, meghatározza a sikerkritériumokat, a kritériumok alapján nyomon követi saját fejlődését.
KG8: FORRÁSKERESÉS ÉS -ÉRTÉKELÉS	<ul style="list-style-type: none"> különböző forrásokat ismer, a különböző kritériumoknak megfelelően, ismeri a források hitelessége értékelésének kritériumait, a rendeltetésnek megfelelő forrásokat keres, azokat mérlegeli, és megfelelően hivatkozik rájuk.

Gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége	A tanuló úgy bizonyítja, hogy:
KG9: DEDUKTÍV KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> • az általánosból következtet az egyedire, • megállapítja az előfeltevések valóságát/érvényességét, • kidolgozza a fogalomértést, • tisztában van a deduktív következtetéskor felmerülhető hibákkal, azokat önmagánál és másoknál felismeri, • feismeri a deduktív következtetés lehetőségeit, • megítéli a deduktív következtetések megfelelőségét.
KG10: INDUKTÍV KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> • az egyediről (tény, esemény, tulajdonság...) az általánosra (elv, szabály, elmélet) következtet, • megállapítja az előfeltevések valóságát/érvényességét, • fogalmakat épít ki, • tisztában van az induktív következtetéskor felmerülhető hibákkal (túl hirtelen következtetés), azokat önmagánál és másoknál felismeri, • feismeri az induktív következtetés lehetőségeit, • megítéli az induktív következtetés megfelelőségét adott szituációban.
KG11: ÉRVEK MEGFOGALMAZÁSA, ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	<ul style="list-style-type: none"> • érveket fogalmaz meg (releváns okokkal támasztja alá az állítást), • érveket elemez (felismeri az érveket, és meghatározza a szerkezetüket), • érveket értékeli (megvizsgálja az előfeltevéseket a relevancia, az elfogadhatóság és elegendőség szempontjából), • különböző nézőpontokat fogalmaz meg, azokat tényekkel/ bizonyítékokkal/indokokkal támasztja alá.
KG12: ÉRTÉKELÉS ÉS DÖNTÉSHOZATAL	<ul style="list-style-type: none"> • tudatosítja a világos és releváns kritériumok fontosságát, • kritériumokat fogalmaz meg, • releváns kritériumok alapján értékeli, • a kritériumokat alkalmazza a döntéshozatalban.

NA-MA POTI sorozat

ISSN 2820-4182

A sorozat szerkesztője: Jerneja Bone

A gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége

A kiadvány eredeti címe: Miselni procesi in veščine kritičnega mišljenja

Szakszerkesztők: dr. Tanja Rupnik Vec in mag. Mojca Suban

Szerzők: dr. Tanja Rupnik Vec, mag. Mojca Suban, dr. Nik Stopar, mag. Saša Krajšek, Zdenka Nanut Planinšek, dr. Tadej Starčič, Andreja Ovčar, Vesna Mrkela, dr. Janez Jamšek

Magyar nyelvre fordította: Pisnjak Mária

Magyar nyelvi lektor: Jankay Éva

Tervezés: Simon Kajtna

Grafikai szerkesztés: ABO grafika, d. o. o., képviseli: Igor Kogelnik

Kiadta: Zavod RS za šolstvo

A kiadót képviseli: dr. Vinko Logaj

Online kiadás

Ljubljana, 2022

A kiadvány hozzáférhetősége: www.zrss.si/pdf/Kriticno_misljenje_gradniki_MAD.pdf

NA-MA POTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Készült a Szlovén Köztársaság és az Európai Unió (Európai Szociális Alap) közös anyagi támogatásával.

A kiadvány a 2016 és 2022 között megvalósult NA-MA POTI projekt keretében jött létre, amelynek a vezetője Jerneja Bone volt.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 127220227

ISBN 978-961-03-0746-4 (PDF)
